

перебудови. Лише реалістичний образ світу продукує адекватну поведінку, сприяє формуванню життєвої компетентності особистості, її досвідченості, навичок практичного життя [1].

За даними І. Е. Куліковської, саме в дошкільному віці у кожної дитини починає складатися своя власна картина оточуючого світу та самої себе. Як наголошує автор, успішність її становлення залежить від того, наскільки органічною буде здійснювана дорослим допомога дитині в її “примірюванні” світу, який постійно розширюється, до її невеликого життєвого досвіду, які переживання і почуття викликає входження в нього. Саме грамотна організація дорослим простору пізнання дошкільником світу допомагає йому зрозуміти життя у всій красі його цінностей, значень, смислів [2].

Засновуючись на тому, що особливостями дошкільного віку є образне пізнання світу, ми виходимо з розуміння, що саме образ постає у знаках і символах, які виступають основними смисловими одиницями картини світу. Знаки і символи орієнтують на становлення в дітей старшого дошкільного світу цілісної картини світу. Цілісний образ світу виникає у свідомості дошкільника саме завдяки засвоєнню ним знаків та символів культури – національної та світової, слугує відправною точкою формування основ його життєвої компетентності.

Література:

1. Гуз К.Ж. Взаємозв'язок компетентності майбутнього фахівця та його образу світу // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі: матеріали методологічного семінару / К.Ж. Гуз, В.Р. Єльченко. – К.: Педагогічна думка. 2009. – С. 85 – 93.

2. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: науково-методичний посібник / За ред. І. Г. Єрмакова. – Запоріжжя: Центріон, 2005. – 640 с.

3. Куликовская И. Э. Мировидение: программа интеллектуально-познавательного развития детей / И. Э. Куликовская. – Ростов - н/Д.: Учитель, 2003. – 128 с.

4. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация (пер. с англ.) / Дж. Равен. – М.: Когито-Центр, 2002. – 396 с.

А. В. Корнієнко

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Проблема виховання соціальної компетентності учнів у процесі проведення формувального етапу експерименту виявила необхідність створення методики її виховання у позашкільних навчальних закладах (на прикладі гуртків декоративно-ужиткового мистецтва). Для ілюстрації нами розроблено структурну модель процесу виховання соціальної компетентності вихованців у позашкільних навчальних закладах. Мета розробленої нами структурної моделі полягає у спрямуванні навчально-виховного процесу на виховання особистості з високим рівнем соціальної компетентності.

У роботі з проблеми формування соціальної компетентності учнів ми

дотримувалися основних принципів виховної діяльності, а саме: принципу взаємодії педагога з вихованцями, особистісно-орієнтованого підходу до вихованців, позитивного сприйняття та прийняття особистості. Принцип взаємодії педагога з вихованцями полягає у цілеспрямованій співпраці педагога з учнем. Принцип особистісно-орієнтованого підходу до вихованців базується на: гуманному ставленні до особистості; повазі прав і свобод учнів; сприянні в соціалізації особистості; заохочення саморозвитку особистості та її творчої самореалізації. Принцип позитивного сприйняття та прийняття особистості передбачає: прийняття учня таким, який він є; пошук в кожній особистості позитивних якостей, спираючись на які можна сформулювати інші, більш значимі властивості особистості; оптимізм та віра в можливості та здібності особистості; формування готовності вихованців до самостійного життя.

Важливе місце у моделі формування соціальної компетентності вихованців у позашкільних навчальних закладах належить методам і формам виховання. При відборі методів формування соціальної компетентності учнів нами бралось до уваги те, що кожний метод виконує певну організаційну, пізнавальну, розвиваючу і виховну функцію.

Методика проведення такої масової форми як майстер-класу здебільшого ґрунтується на інтуїції спеціаліста і на сприйнятливості слухача. Принцип організації майстер-класу: “Я знаю, як це робити. Я навчу вас”. На майстер-класі завжди надається можливість набути практичного досвіду під контролем викладача, що уважно вислухає й відповідь на всі питання, що цікавлять. Майстер-клас – це двосторонній процес, і відносини “викладач – слухач” є абсолютно необхідними. Безперервний контакт, практично індивідуальний підхід до кожного слухача – це те, що відрізняє майстер-класи від всіх інших форм і методів проведення заняття. До участі в майстер-класах запрошуються кращі фахівці в певній галузі. В умовах позашкільного навчального закладу це можуть бути: керівники гуртків, батьки учнів або учні-випускники цього закладу. Успішне засвоєння навчального матеріалу в процесі проведення майстер-класу відбувається на основі практичної діяльності всіх учасників. Майстер-клас дозволяє учням побачити повний процес роботи над певним виробом. Унікальність цієї форми проведення гурткового заняття полягає в тому, що прийоми і способи розв’язання завдань демонструються як на окремих, розрізнених прикладах, так і в нерозривному зв’язку з їх конкретикою. Зауважимо, що майстер-клас – це жива дискусія й обмін досвідом між усіма учасниками заняття, це інтерактивний семінар, що проходить в режимі обговорення.

Нами широко використовувалась також групова форма роботи. Важливість групової роботи полягає в тому, що вона: долає невпевненість у собі; надає можливість обговорення своїх проблем спільно з фахівцем та однолітками; допомагає вихованцеві зрозуміти, що його проблеми не унікальні; сприяє усвідомленню своєї вагомості в ситуації згуртованості. Групова робота змушує вихованця усвідомити та озвучити власні цінності, необхідність зміни деяких з них; сприяє розвитку вмінь кооперації, вміння розуміти та приймати себе та інших.

У гуртках художньо-естетичного напрямку, а саме декоративно-

ужиткового мистецтва ситуацію згуртованості колективу ми створювали в момент аналізу художнього виробу. Групі учнів варто пропонувати самостійно проаналізувати виріб: один характеризує виріб, інші його доповнюють, керівник гуртка підводить підсумки, відмічає вірні відповіді, пояснює сутність помилок. У процесі виховання соціальної компетентності важливо запобігти зневірі у власні сили. Для цього ми намагалися мобілізувати здібності учнів через створення педагогічних ситуацій, у яких учень міг би виявити себе. Наприклад, дитина з високим рівнем знань матеріалу, може працювати в парі з дитиною, що тільки прийшла у гурток.

Мета: виховання особистості з високим рівнем соціальної компетентності в позашкільних навчальних закладах

Завдання:

- активізація процесу самопізнання, рефлексія власних здібностей вихованця позашкільного навчального закладу;
- допомога учневі в усвідомленні власної індивідуальності;
- формування адекватних форм ствердження самостійності та відповідальності;
- сприяння життєвому та професійному самовизначенню;
- формування навичок особистісного спілкування з однолітками та дорослими.

Педагогічні умови виховання соціальної компетентності особистості:

- реалізація можливостей навчально-виховного процесу в збагаченні соціальних знань, соціально-комунікативних умінь учнів через застосування системи завдань на гурткових заняттях;
- створення в позашкільному навчальному закладі розвивального середовища для особистісного зростання вихованця в суспільних стосунках з однолітками та дорослими;
- залучення вихованців до заходів, проектів, що мають соціальне значення;
- створення оптимальних психолого-педагогічних умов для прояву дитиною високої життєвої активності.

Організаційно-методичне забезпечення

Принципи:

взаємодії педагога з вихованцями;
особистісно-орієнтованого підходу до вихованців;
позитивного сприйняття та прийняття особистості.

Форми:

масові (виставки, майстер-класи) – в межах навчального закладу;
групові, індивідуальні – в межах навчальної групи (семінари, тренінги, ігри).

Методи:

метод розвитку свідомості особистості (роз'яснення, бесіда, лекція, диспут);
метод формування суспільної поведінки (доручення, створення виховних ситуацій);
метод стимулювання діяльності і поведінки (заохочення).

Результат:

особистість з високим рівнем соціальної компетентності, якій властиве осмислення та прийняття соціальних норм та цінностей; яка здатна до співпраці; вміє співвідносити власні устремління з інтересами інших членів гуртка; вміє самостійно свідомо здійснювати вибір та нести за нього відповідальність.

Рис. 1. Модель процесу виховання соціальної компетентності молоді у позашкільних навчальних закладах

здібності. У них виникає потреба приносити своїми виробами користь суспільству, красу в навколишнє буття. Результати експериментальної роботи за розробленою моделлю дають можливість зробити висновок про її достатню ефективність.

Л. В. Кузьменко

ЗМІСТ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ СТАРШОКЛАСНИКІВ ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЇХ СВІДОМОГО СТАВЛЕННЯ ДО СВОЇХ БАЗОВИХ ПРАВ І ОБОВ'ЯЗКІВ

Ідеї створення в Україні відкритого суспільства, де були б захищені права всіх людей, яким надавалася б можливість жити разом у мирі і злагоді, актуалізують проблему формування їх відповідного ставлення до права. Адже члени відкритого суспільства, усвідомлюючи відносну стабільність своїх прав, одночасно будуть повинні швидко реагувати на зміни правових норм, узгоджуючи з ними свої особисті рішення, дії. Формування в молоді свідомого ставлення до своїх базових прав і обов'язків є однією із складових вирішення цього завдання.

В ході розгляду проблеми формування у старшокласників шкіл-інтернатів свідомого ставлення до своїх прав та обов'язків в його структурі було визначено когнітивний, емоційно-ціннісний та дієво-практичний компоненти. У процесі констатувального етапу експерименту аналізу рівня розуміння старшокласниками уявлень і знань щодо своїх прав і обов'язків передувало вивчення офіційних джерел їх правової освіти – діючих нині програм для десятого (“Основи правознавства”) та одинадцятого (“Людина і світ”) класів.

Курс “Основи правознавства” для учнів 10-х класів розрахований на 35 годин, із них 18 уроків присвячені вивченню основ теорії держави та основ теорії права та правовідносин. У темі, яка нас найбільше цікавила – “Основи права, свободи і обов'язки громадян України”, учні повинні одержати такі знання: “Громадянство України: поняття, підстави набуття і припинення. Поняття і загальна характеристика прав, свобод і обов'язків людини і громадянина. Міжнародні стандарти у сфері прав людини: поняття, акти, що їх визначають. Загальна характеристика прав, свобод і обов'язків громадян України. Гарантії та механізми захисту прав і свобод: поняття і види”. Згідно із державними вимогами до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, десятикласник після цього уроку повинен уміти давати визначення громадянства України, називати правові акти, якими регламентовані ці відносини, підстави набуття і припинення громадянства, загальну характеристику прав, свобод і обов'язків людини і громадянина, пояснювати поняття “право” в об'єктивному і суб'єктивному значенні, гарантії та механізми захисту прав і свобод людини, називати основні міжнародно-правові акти з прав людини, характеризувати права, свободи і обов'язки громадян України.

Отже, мова не йде про їх права, свободи і обов'язки як дітей, учнів. Курс відірваний від потреб, інтересів старшокласників і підходів, шляхів вирішення їх проблем. Лише при вивченні Кримінального права згадується про кримінальну відповідальність неповнолітніх.

Курс “Людина і світ” розрахований на 17 годин навчального часу, але лише